

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta

Mitja Krajncan

OSNOVE DOŽIVLJAJSKPE PEDAGOGIKE

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta

Mitja Krajncan

OSNOVE DOŽIVLJajsKE PEDAGOGIKE

Mojemu lasty!
[Signature]

v Ljubljani, 21.05.08

Ljubljana, 2007

Mitja Krajncan

OSNOVE DOŽIVLJJSKE PEDAGOGIKE

Recenzija: Fischer Torsten, Škoflek Ivan

Jezikovni pregled: Aleš Učakar

Izdala: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani

Za izdajatelja: izr. prof. dr. Cveta Pučko-Razdevšek, dekanja

Oblikovanje in računalniški prelom: Branko Vrbláč, grafopop

Tisk: Tiskarna Artelj

Naklada: 250 izvodov

© 2007 avtor

Izdajo knjige je finančno podprla Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.013

KRAJNCAN, Mitja

Osnove doživljajske pedagogike / Mitja Krajncan. - Ljubljana :
Pedagoška fakulteta, 2007

ISBN 978-961-253-007-5

236623104

140804

Po zakonu o davku na dodano vrednost (Uradni list RS št. 89/98, 7. točka, 25. člen) sodi knjiga med proizvode, za katere se plačuje 8,5 % davek od prometa proizvodov.

Vsebina

1. Uvod.....	9
2. Pojem in teorija doživljajske pedagogike.....	13
3. Doživetje – avantura	25
4. Načela doživljajske pedagogike.....	33
Celostnost	33
Naravnost k delovanju	33
Naravnost k skupini.....	35
Naloge in odnosi	37
Stil vodenja.....	39
Soodločanje in sooblikovanje.....	41
Nove možnosti odnosov	42
Naravnost na potrebe mladih	43
Naravnost k naravi.....	43
Ven iz vsakdana.....	45
5. Doživljajskopedagoški cilji.....	47
Cilji na osebni področju	47
Cilji na socialnem področju.....	48
Cilji na motoričnem oz. spretnostnem področju	48
Cilji na kognitivnem področju.....	49
6. Začetniki doživljajske pedagogike	51
Upadanje fizičnih sposobnosti/zdravja	54
Upadanje iniciativnosti in poguma	54
Upadanje spomina in domišljije	55
Upadanje spretnosti in previdnosti	56
Upadanje samodiscipline	56
Upadanje sočutja	57
7. Doživljajskopedagoški mediji	61
8. Nekateri doživljajskopedagoški učinki.....	65
Doživetja, povezana z življenjem in preživetjem v naravi.....	65
Hrana.....	65
Vreme.....	66
Izbira kraja.....	66
Osnovni elementi.....	67
Naravno-športne dejavnosti	68
Doživetja, povezana s kognitivnimi spoznanji	69
Doživetja, povezana s skupinsko dinamiko, refleksijo	69
doživljajskopedagoških procesov	69
Doživetja situacij na prostem (outdoor)	
oz. zunajzavodski projekti	72
Doživetja, povezana z značajem projekta.....	75

9. Kriteriji, ki zagotavljajo kakovost	
doživljajskopedagoških projektov	79
Doživljajska pedagogika – možnosti in priložnosti	79
Značilnosti osebnosti doživljajskega pedagoga	79
Izbira pravih okolij	87
Metodično zaporedje (priprava, izpeljava, evalvacija)	87
Obvladanje doživljajskopedagoških znanj	89
Jasna postavitev neinstitutonalnih vlog	89
Standardi kakovosti kot kontrolna funkcija	
pri izpeljavi projektov	90
Kakovost dosežkov	90
Kakovost procesa	90
Kakovost strukture	91
Kakovost koncepta	91
Konsekvence za dober menedžment	91
Kooperacija in koordinacija v vzgojnem načrtu sodelujočih	92
Konceptualna in osebna kontinuiteta	92
Konkretni življenjski pogoji	92
Vsakodnevno oblikovanje	92
Integracija v okolje in socialni stiki	92
Razpoložljivost (internih/eksternih) možnosti	92
Metodični standard	93
Organizacija in vodenje	93
10. Projektno delo	99
Kaj je projekt	99
Izvedba	101
Sklepni del oz. evalvacija	101
Priprave	102
Izvedba	106
Poprojektna faza	107
11. Problematika transfera	109
Sprtnost z resničnostjo	109
Pomanjkljiva pooskrba (spremljanje po odpustu)	110
Kratkotrajne ponudbe	110
Razpoloženje med počitnicami in prostim časom	111
Enostranski učinki, procesi in pomanjkljiva refleksija	111
Neustrezni mediji	112
Pogoji, ki omogočajo transfer	114
Jasni cilji in pričakovanja	114
Trajanje doživljajskopedagoškega procesa	114
Dolgoročnost in homogena skupinska struktura	115
Ustrezni mediji	115
Refleksivna dodelava	115
Meje in nevarnosti	117
Fizično področje nevarnosti	117

Čustveno področje nevarnosti	117
Nevarne identifikacije	118
Nevarnost storilnostne usmeritve	118
Meja vplivanja	121
Omejenost narave	121
12. Ciljna skupina	123
Ciljna populacija	123
Mladostniki z delinkventno problematiko	123
Mladostniki z rasistično orientacijo	123
Mladostniki z problematiko begov	124
Mladostniki z močno egoistično orientacijo	124
Mladostniki z zdravstveno problematiko	124
Mladostniki, pri katerih je nakazano vračanje k staršem	124
Mladostniki s tujim poreklom	124
Mladostniki z omejenimi intelektualnimi zmožnostmi	125
Anksiozni mladostniki	125
Agresivni mladostniki	125
Mladostniki brez identitete	125
Mladostniki z ekstremnimi zahtevami	125
13. Možni projekti	127
14. Doživljajska pedagogika v zavodski vzgoji	129
15. Doživljajska pedagogika in izvajalci	133
Hobiji in interesi vzgojiteljev	133
Vrnitev in zasebno življenje	133
Delo s starši	133
Supervizija	133
Ponavljanje doživljajskopedagoških projektov	133
Kontinuiteta med mladostniki in vzgojitelji	134
Izvajanje pouka	134
16. Učenje skozi metodo doživljajske pedagogike	137
Primerjava asimilacije informacij in izkustvenega učenja	139
17. Dilema – vzgoja ali kontrola	143
Od pomanjkljivosti do pristojnosti	149
Od neodgovornosti do neodvisnosti	151
Od sebičnosti do velikodušnosti	153
18. Jadranje v doživljajski pedagogiki	157
Sledeča shema prikazuje sistemske težave navzven	158
Sistemske težave navznoter	158
Povezovalni socialni procesi	161
Koncept enotedenskega jadranga	163
19. Sklep	167
Literatura	169
Imensko kazalo	174
Stvarno kazalo	177

1. Uvod

Pričujoča knjiga je teoretska razprava o doživljajski pedagogiki. Prvi del obravnava diskurzivnost doživljajskopedagoških definicij. Doživljajsko pedagogiko predstavlja kot alternativo oziroma dopolnilo obstoječim uveljavljenim metodam vzgoje in izobraževanja pa tudi kot obliko ukrepov vzgojne pomoči otrokom in mladostnikom s posebnimi potrebami, zlasti vedenjsko in čustveno motenim.

Opredeljena in razložena sta pojma doživetje in avantura, naštete so možnosti in nevarnosti, ki jih prinašata; analizirane so možnosti transfera v pedagoški in v življenje posameznika usmerjeni vsakdan, poudarjen je pomen odnosa, ki se izraža v takih pristopih. Usmerjenost v posameznika in njegov razvoj je analizirana v luči otrokovih potreb, ki jih metoda upošteva ter jim daje legitimno možnost preizkušanja in rasti.

Elementi doživljajske pedagogike so povezani z naravo, vzgojo in izobraževanjem v preglednih in nadzorovanih pogojih, ki jih izvajalci usmerjajo v povezavi z vzgojno-izobraževalnimi cilji.

Cilji doživljajske pedagogike so vzgojni cilji, usmerjeni v otrokov motorični, socialni, osebni, kognitivni in čustveni razvoj. Diferencirani pristop omogoča delovanje v majhnih skupinah, usmerjen je v doseganje uspehov in dvigovanje otrokove samopodobe.

Historični vidik doživljajske pedagogike je predstavljen skozi ideje in osnutke začetnika in utemeljitelja doživljajske pedagogike Kurta Hahna. Hahn je razumel doživetje kot »neizbrisni spomin in končni produkt pedagoškega načrta, ki je vir moči za kasnejše življenje«. Verjel je, da se vsak otrok rodi s prirojeno »duhovno močjo«, prav tako pa tudi s prirojeno sposobnostjo, ki mu omogoča, da se pravilno odloča o moralnih vprašanjih.

Moderna doživljajska pedagogika je povezana s svojim utemeljiteljem Jörgom Ziegenspeckom, ki je usmerjen predvsem v šolskopedagoško polje, kjer so za doživljajsko pedagogiko pomembna naslednja področja metod:

- postopek vsebinske prezentacije in obnove, predelave (»kako bi kaj dosegel, npr. zavzel metodo posebnega položaja«);
- postopek časovnega razčlenjevanja učnega procesa (»kdaj in v kakšnem zaporedju bom kaj dosegel«); sem spadajo tudi ustrezni socialnointerakcijski aranžmaji (npr. oskrba posameznika ali skupine);
- oblike akcij (kako bomo posameznika ali skupino pritegnili, motivirali, kako jih bomo presenetili in jih pritegnili v zunanje ali notranje gibanje);
- oblike presojanja (kakšno bo vrednotenje, kako prepoznati situacije, potek dogodkov za doseg postavljenega cilja).

V socialnopedagoškem kontekstu velja preizkusiti naslednje osrednje metode, temelječe na doživljajski pedagogiki in praktični uporabnosti:

- delo na primeru (pomoč posamezniku s ciljem pomoči in samopomoči);
- organizacija skupnosti (socialno načrtovanje za rešitev konkretnih problemov; družbenopolitični in socialno-administrativni vidiki);
- usposabljanje prizadetih za samostojno reševanje problemov (psihosocialni in individualni vidiki);
- supervizija (posvetovalnica preizkušenih konceptov, strategij reševanja).

Doživljajsko pedagogiko lahko diferenciramo:

- glede na specifične programe (naravno-športni, umetniško-kulturni ali tehnično akcentuirani),
- glede na klientelo (skupinski ali individualni programi glede na položaj posameznikov: šolarji, vajenci, socialno ogroženi mladostniki, marginalne skupine, delinkvenca ipd.),
- glede na časovni okvir (krajši ali daljši programi in strukturne zahteve; fizične, čustvene, socialne in/ali kognitivne predizkušnje in/ali znanja; nivo znanja in aspiracij).

Z metodami naj bi združili vsa vprašanja pri praktični izvedbi projektov in programov, jih usmerili k osebam, ciljem in konceptom. Socialnopedagoško je pomembna tudi razlika med doživljajskopedagoškimi projekti s ciljem preprečitve oziroma posttrematnega na področju socialne pedagogike odklonskosti, pri čemer posebej v zavodski vzgoji lahko združujemo različne izkušnje (potovalna pedagogika, projekti v odmaknjenosti narave, socialno-terapevtsko jadranje, oskrba posameznikov z doživljajskopedagoškimi vsebinami).

Med načeli doživljajske pedagogike predstavljamo načelo celostnosti, načelo aktivnega delovanja (doživetje namesto pasivizacije; doživljanje sveta, pridobitev lastnih izkušenj, ne zgolj njihovo prevzemanje od drugih), načelo naravnosti k naravi, načelo sooblikovanja in soustvarjanja, naravnosti k skupini, načelo preglednosti (prostovoljna udeležba; skupina si sama postavi pravila, vse odločitve so v poteku in izidu transparentne, pri vprašanjih se odloča celotna skupina), načelo novih možnosti odnosov in naravnosti na potrebe mladih. Vodilo nihče ne sme biti izgubljen je glavna misel pri delu in trudu z mladimi.

Med medije doživljajske pedagogike analiziramo in prištevamo vse prostore, kjer lahko izvajamo dejavnosti v naravi, lahko jih kombiniramo tudi z mestom. Posebej so zaželena različna področja neokrnjene narave, kraji, kjer so možne razne naravno-športne aktivnosti, tako na zemlji, v zraku kot na vodi.

Knjiga skozi različne projekte analizira možne ciljne populacije in ugotavlja pozitivne spremembe. Predstavlja projektno delo, menedžment pod izjemnimi pogoji in pedagoško vrednost ustreznih tehnik, ki omogočajo spremljanje kvalitete in nadaljevanja izvajanih projektov. Sistematično opredeljuje učinke doživljajske pedagogike.

Doživljajska pedagogika je predstavljena kot kritična pedagogika, ki si prizadeva za zagotovitev možnosti zdravega razvoja posameznika, ohranjanje ekoloških kapacitet in družbo, ki bi imela več občutka za sočloveka, ne glede na socialno pripadnost, barvo kože, telesno višino, svetovni nazor, številko noge, versko prepričanje, velikost hiše ali spolno usmerjenost.

PEDAGOŠKA FAKULTETA – KNJIŽNICA

UNIVERZA V LJUBLJANI

37.01
KRAJNČAN, M.
Osnove

0140804

COBISS o

9 789612 530075